

DIDAKTICKÉ PODMÍNKY VYUŽITÍ FILMŮ A TELEVIZNÍCH PROGRAMŮ VE VÝUCE DĚJEPISU

DANUTA KONIECZKA-ŚLIWIŃSKA

In this article has been presented didactic films and various kinds of programs and thematic channels, which may be used for various educational activities in the teaching of history. This work shows how we have to plan a lesson with a film or a TV program, in accordance with the didactic rules.

Key words: historical education; didactic films; educational TV programs; audiovisual tools

Vědecké výzkumy potvrzují, že většina dětí má na začátku školní docházky bohatý, i když obvykle neuspořádaný fond vědomostí z rozličných oblastí, získaný především prostřednictvím masmédií; právě masová média utvářejí jejich osobnost, propagují určitý hodnotový systém a vytvářejí jisté životní vzorce.¹ Filmy a programy různého typu vysílané veřejnoprávními i soukromými televizemi, i jejich tematickými kanály, jsou pro žáky atraktivním a (zdánlivě) snadným zdrojem poznání (současné i minulé) skutečnosti. Audiovizuální materiály s historickou tematikou jsou díky současným technickým možnostem všeobecně dostupné – lze je koupit v knihkupectvích s pedagogickou literaturou, vypůjčit si v multimediální knihovně či půjčovně nebo získat pomocí internetových zdrojů. Už jen z těchto důvodů by měl každý moderní učitel dějepisu audiovizuální pomůcky využívat ve své práci.

Role audiovizuálních prostředků ve výuce dějepisu

Z pohledu metodologie výuky dějepisu jsou filmy a televizní vzdělávací programy pro učitele dějepisu především příkladem historického pramene, ve kterém byla přitažlivou formou představena autorská rekonstrukce minulé skutečnosti.² I jako zdroj informací o minulosti, plnící dané poznávací a vzdělávací funkce, však mohou být předmětem analýzy a kritiky mladého, školou povinného diváka.³ Audiovizuální materiály je přínosné využívat v dějepisném vzdělávání nejen pro jejich informační (pramennou) hodnotu, vyučovací hodina s filmovou ukázkou totiž, jak píše Adam Suchoňski, významně rozvíjí zájmy a podněcuje aktivitu žáků.⁴ Audiovizuální materiál formuje jejich fantazii a postoje, prostřednictvím možností filmové techniky poutavě ilustruje a obohacuje to, co žáci poznávají na hodinách dějepisu. V didaktickém procesu mohou audiovizuální prostředky plnit také funkci osvojovací (usnadňují strukturování vědomostí a jejich zapamatování) či funkci kontrolní (mimo jiné podněcují samostatnou interpretaci

¹ WROŃSKA, M.: *Telewizja jako medium oddziaływania na dzieci i młodzież*. Edukacja Medialna, 1998, č. 1, s. 10–11.

² HENDRYKOWSKI, M.: *Film jako źródło historyczne*. Poznań 2000, s. 36.

³ Je však nutné pamatovat na omezení, které si vynucuje analýza a interpretace tohoto typu historických pramenů na školní úrovni. Jiné závěry může vyvodit profesionální historik, který zhodnotí film podle míry jeho historické objektivitivy a který zná specifikum filmového vyjádření, a zcela jiné závěry učiní žák, často již ovlivněný populárními filmy, a tudíž hodnotící historické události jejich prizmatem, bez uvědomění si manipulace (vlivů), kterým podléhá. Více na toto téma SOKOŁOWSKI, M.: *Historia na ekranie – konteksty, mity, interpretacje*. Edukacja Medialna, 2000, č. 2, s. 25–30.

⁴ SUCHOŃSKI, A.: *Środki audiowizualne w nauczaniu i uczeniu się historii*. Warszawa 1987, s. 225.

a hodnocení historických událostí, umožňují kontrolovat objem osvojených vědomostí a dovedností).

Empirické výzkumy Janusze Rulka potvrdily, že filmy mají vliv na formování historického vědomí žáků, množství a kvalitu vědomostí o historii (např. zvyšují počet zapamatovaných faktů a zlepšují porozumění jejich vzájemným souvislostem), pochopení historických pojmů a názorů (povzbuzují rozvoj rekonstrukčních představ).⁵ Mnozí žáci rádi sledují historické filmy a díky školním hodinám mohou poznat zákonitosti jejich interpretace a stát se kritickými diváky (nejen) historických filmových děl.

Bezvýznamné nejsou ani klady vyplývající z technických předností audiovizuálních prostředků. Videopřehrávač, DVD přehrávač či počítač umožňují mnohonásobně opakovat obsah filmu nebo televizního programu, v různém čase, vždy však ve stejné formě; vybraný filmový materiál je možné využít libovolněkrát, ukazovat ho ve zpomaleném nebo zrychleném tempu, zastavit obraz kvůli podrobnému vysvětlení atd. Audiovizuální prostředky tedy mohou nalézt různorodé uplatnění v harmonogramu hodiny (např. při druhotné rekapitulaci nebo během hlavní části hodiny), osvědčují se při uvádění nového tématu, jeho procvičování, kontrole a hodnocení vědomostí žáků, ale také při práci s žáky, kteří mají rozdílné úrovně vědomostí a dovedností.

Vzdělávací filmy

Nejvhodnějším typem audiovizuálních prostředků pro školní potřeby jsou vzdělávací filmy. Tento druh filmu totiž realizuje vzdělávací cíle v souladu se standardy vzdělávání, závaznými pro danou vzdělávací etapu. Struktura filmu, použité výrazové prostředky, tempo sdělování informací, slovní zásoba atd. jsou přizpůsobeny specifice předmětu výuky a také možnostem diváků, tedy žáků. S ohledem na délku projekce (obvykle 5–20 minut) je možné film účelně zapojit do struktury typické hodiny. Vzdělávací film je připraven podle pedagogických pravidel a doporučení a v závislosti na funkci, jakou mu učitel určí, může být používán při různých vzdělávacích činnostech.⁶ Jako vzdělávací filmy jsou v širším chápání označeny také populárně-naučné (případně osvětové) filmy, rozšiřující a popularizující fakta v širokém okruhu diváků, a dokonce všechny filmy (hrané, dokumentární nebo populárně-vědecké), které jsou záměrně a metodicky využity ve vzdělávacím procesu.⁷

Bohatství audiovizuálních prostředků skýtá i jiné možnosti využití. Dokumentární a hrané filmy je možné adaptovat pro potřeby školou povinného diváka ve formě tzv. filmové vložky (tj. krátkého úryvku) nebo využít celého filmu, např. typického historického filmu *Křižáci* (Krzyszacy) Aleksandra Forda nebo *Ohněm a mečem* (Ogniem i mieczem) Jerzyho Hoffmana, což si však vyžaduje značný vklad metodické práce.

Vzdělávací televizní programy

Další skupinou audiovizuálních prostředků jsou vzdělávací televizní programy, nazývané také televizními materiály nebo didaktickými televizními programy. Podobně jako zmíněné vzdělávací filmy také ony realizují dané vzdělávací cíle, jsou přizpůsobeny obsahu výuky a jsou

⁵ Viz např. RULKA, J.: *Film i telewizja w nauczaniu historii*. In: Majorek, C. (ed.): *Metodyka nauczania historii w szkole podstawowej*. Warszawa 1988, s. 368–386; RULKA, J.: *Film w edukacji historycznej*. In: Maternicki, J. (ed.): *Współczesna dydaktyka historii. Zarys encyklopedyczny*. Warszawa 2004, s. 75–77.

⁶ O vlastnostech vzdělávacího filmu viz více STRYKOWSKI, W.: *Wstęp do teorii filmu dydaktycznego*. Poznań 1977.

⁷ Viz STRYKOWSKI, W.: *Struktura filmu naukowo-dydaktycznego*. Poznań 1973, s. 13.

připraveny dle didaktických zásad. Metodické postupy při jejich využití jsou dány jejich strukturou a funkcí. Vzdělávacími televizními programy mohou být programy vysílané „živě“, z televizního studia nebo jiného místa, a také programy, které vznikly před okamžikem vysílání.⁸ V dějepisném vzdělávání jsou nejčastěji využívány žánry panelové diskuse nebo debaty na dané téma (často v podobě soudu nad postavou) a žánr rozhovoru s historiky-badateli zaměřujícími se na konkrétní historické období, v němž se střídají výkladové pasáže s citací pramenných materiálů, fabulovanými úryvky a filmovými ukázkami.

Příklady filmů a televizních programů s historickou tematikou v polštině

Přípravě hodiny s využitím filmu nebo televizního programu by měl učitel věnovat dostatek času. Právě v této fázi práce je totiž nezbytné učinit klíčová rozhodnutí o cíli, způsobu a pravidlech využití audiovizuálních prostředků. Základním rozhodnutím je výběr konkrétního filmu či televizního programu nebo jeho části se zohledněním tématu hodiny, plánovaných cílů a možností žáků. I když je k dispozici různorodá nabídka audiovizuálních prostředků, je nutné podotknout, že typických vzdělávacích filmů, které jsou vhodné pro využití v současném vyučování, není mnoho. Výběr konkrétního audiovizuálního materiálu není tedy jednoduchým úkolem.

Úplný seznam v současné době dostupných filmů a televizních programů s historickou tematikou doporučených k využití v polském osvětovém systému se nachází na stránce ministerstva národního vzdělávání www.srodki-dydaktyczne.men.gov.pl/filmy/. Kromě nezbytných informací o producentu, scénáristovi a roce výroby je tam uvedena také krátká charakteristika obsahu, délka trvání filmu, a především informace o adresátovi filmu i vzdělávací úrovni, pro kterou je určen. Většina filmů je představena rovněž prostřednictvím půlminutových úryvků. Filmy a programy lze objednat u jednoho z distributorů, kterými jsou např. Studio vzdělávacích filmů „Wydawnictwo Edukacyjne“ (Studio Filmów Edukacyjnych „Nauka“) nebo Filmové studio „Kantor“ (Studio Filmowe „Belfer“). Mezi tituly, které jsou na internetových stránkách ministerstva nabízeny jako vzdělávací filmy, je nejpočetnější populární série *Historie (Historia)*, zahrnující několik desítek krátkých (10–20minutových) filmů vyrobených na zakázku ministerstva osvěty a výchovy – příp. jeho pozdějších nástupců – a distribuovaných v devadesátých letech už zmíněným studiem „Nauka“ na videokazetách. Série je k dispozici ve většině školních a pedagogických knihoven. Cyklus obsahuje typické filmy pro školní potřebu, připravené k využití na hodinách dějepisu (jeden film k jednomu tématu hodiny). Z didaktického pohledu jim nelze nic vytknout: pečlivě vybraný obsah, vhodný výběr ilustračního materiálu, jazyk přizpůsobený možnostem žáků (komentář často čte již zesnulý herec Gustaw Holoubek, známý svým příjemným hlasem), komorní hudba i promyšlená práce kamery. Hlavním nedostatkem některých filmů série je doba jejich výroby (především padesátá, šedesátá a sedmdesátá léta), a v důsledku toho odlišnost zobrazeného každodenního života (oblečení a účesy vystupujících osob, používaná technická zařízení, typ hudby atp.). I když filmy mohou na informační a didaktické úrovni nabídnout mnoho, jsou některými žáky hodnoceny jako velmi zastaralé, a tak místo žádoucího výchovného efektu vyvolávají smích a rozveselení. Z této série je proto vhodné vybírat jen ty filmy, které v omezené míře prozrazují dobu jejich vzniku. Pozornost učitelů si tak zaslouhují především filmy novější, připravené v letech 1999–2001, např. *17. září (17 września)* nebo cyklus o polských dějinách po druhé světové válce *Ochromieni (Obezwładnienie)*.

⁸ STRYKOWSKI, W.: *Audiowizualne materiały dydaktyczne. Podstawy kształcenia multimedialnego*. Warszawa 1984, s. 163–168.

Zajímavé vzdělávací filmy připravují také regionální televizní studia v rámci projektů, jejichž cílem je přiblížit místní a regionální dějiny, např. cyklus programů ze série *Poznań – nezvyklá historie (Poznań – historie osobliwe)*, připravený třetím programem polské televize veřejné služby TVP 3 – Poznań u příležitosti 750. výročí vydání lokační listiny městu Poznani. Autoři tohoto filmového materiálu zvolili poutavou formu: informace o minulosti se divák dozvídá nejen od vypravěče, ale také od laického zájemce o historii, který čte pramenný materiál, a od vědců-badatelů zabývajících se daným problémem; pozoruhodným didaktickým experimentem tohoto materiálu je účast poznaňských gymnazialistů, kteří v dobovém oblečení hrají scénky související s hlavním tématem. Cyklus byl realizován pomocí digitální technologie, s plným využitím nejnovějších technických možností, a tak se neliší od multimediálních materiálů, s nimiž jsou žáci v kontaktu každý den (např. způsob vedení kamery je pro žáky atraktivní, na rozdíl od vzdělávacích filmů z padesátých či šedesátých let, jsou použity letecké záběry nebo naopak velká přiblížení pramenných materiálů).⁹

Kompromisním řešením při využívání audiovizuálních materiálů je adaptace běžných filmů a televizních programů pro školní potřeby, např. výběr jediného úryvku nebo několika fragmentů spojených do podoby krátkého filmu, které lze prezentovat v rámci vyučovací hodiny trvající 45 minut. Při výběru audiovizuálních materiálů tohoto typu (nejsou primárně určeny pro žáky a studenty) bychom měli vzít v úvahu především míru podrobnosti informační roviny filmu, možnost přizpůsobení poznávacím schopnostem žáků a jazykovou srozumitelnost.

Bohatá nabídka výchovných televizních programů s historickou tematikou je zpřístupněna v rámci videotéky *Všeobecná vzdělávací videotéka (Powszechna Wideoteka Edukacyjna; dále PWE)*, založené v roce 1994. Videotéka obsahuje 95 multimediálních sad a 100 vzdělávacích videokazet – dohromady 1221 televizních programů pro všechny školní předměty, včetně dějepisu. Sady obsahují televizní programy (tzv. videofilmy) vysílané v letech 1993–1999 v cyklu *Vzdělávací vysílání (Telewizja Edukacyjna)* a také tištěné materiály – metodické příručky a katalogy s nezbytnými informacemi o programech i návody, jak je využívat. Celá videotéka je zájemcům bezplatně zapůjčována v knihovnách osvětově-výchovných pracovišť. Nespornou předností těchto materiálů je jejich didaktické zpracování – učitel má k dispozici vzory scénářů k vyučovacím hodinám, zápis filmového textu a doplňující informace pro žáky. Avšak kvůli prvotnímu předurčení těchto materiálů délka trvání jednotlivých filmů často překračuje rámeč typické hodiny, je tedy obvykle možné ukázat jen jejich úryvky.

Při využívání PWE v dějepisném vzdělávání je vhodné všimnout si různorodé nabídky programů, a tudíž také důsledků, jaké vyplývají z jejich výběru. Zajímavým příkladem vzdělávacího materiálu je sada delších programů (50–60 minut) nazvaná *Soud nad historií (Wokanda historii)*. Autoři programu se po vzoru soudního stání, s postavou soudce, obžalovatele a obhájce, pokoušejí zhodnotit kontroverzní historické postavy, např. Aleksandra Wielopolského. Snášejí argumenty vycházející z psaných dokumentů i výpovědí historiků a konkrétně v tomto případě se objevuje i samotný obviněný, „předvolaný“ v rámci divadelního představení *Kyklop (Cyklop)* v režii Izabely Cywińskiej. Program je připraven v souladu s pravidly vědeckého přístupu historie, bez zbytečných spekulací, s důsledným představením různých úhlů pohledu a komplexním hodnocením postav. Je vhodný zvláště pro středoškolské vzdělávání.

Jinou možností v nabídce PWE je cyklus vzdělávacích programů připravených v rámci projektu *Cesty strojem času – Kryptonim Klio (Podróże wehikulem czasu – Kryptonim Klio)*, vysílaného v devadesátých letech polskou televizí, a také sada *Dějiny s myši a počítačem (His-*

⁹ Projekt doprovází dokonce internetový portál, na kterém jsou zveřejněny také příklady scénářů k vyučovacím hodinám, využívající několika filmů této série. Dostupné z: <http://www.poznan-historie-osobliwe.pl> [cit. 20. 1. 2012].

toria z myszką i komputerem). V obou případech byl použit stejný nápad – hlavní hrdina (nebo také hrdinové) programu díky dobrodiní počítačové techniky cestují časem a navštěvují naše předky z různých historických období. Při výuce dějepisu tyto filmy inspiřují k samostatnému hledání, učí získávat informace z různých zdrojů a utvářejí postoj „objevitele“. Také těmto programům je však už možné vytknout zastaralost – tehdejší vzhled a možnosti počítačů, ztvárnění strojů pro cestování časem nebo speciální efekty se nehodí do současnosti. Využití takových materiálů ve výuce by proto mělo předcházet důkladné promyšlení jejich možného dopadu.

Při hledání materiálů vhodných pro využití na hodinách dějepisu, ale i při zadávání úkolů pro domácí přípravu žáka by učitelé neměli zapomínat na bohatou nabídku filmů a vzdělávacích programů, které vysílají televizní stanice v rámci tematických kanálů, např. TVP Historia polské veřejnoprávní televize nebo Discovery Channel. V posledních letech také vydavatelé učebnic připojují ke knihám DVD disky s audiovizuálními materiály (např. úryvky hraných historických filmů, vzdělávacích programů, filmových kronik).

Didaktické podmínky využití filmů a televizních programů na hodinách dějepisu

Využití filmů a televizních programů s historickou tematikou si vyžaduje pečlivou reflexi. I dokonalý filmový zápis dějin, podobně jako jiné historické prameny, obsahuje jen část pravdy, danou řadou různorodých podmínek, např. specifičností filmové komunikace, určitou historiozofií nebo názorem na dějiny národa atp.¹⁰ Film nemůže být prostou ilustrací našich vědomostí o minulosti, využívanou na hodinách dějepisu bez odpovídajících metodických zásahů, které žákům umožní verifikovat (a hodnotit) tzv. obrazovkovou historii i dějiny poznané jiným způsobem.

Další fází metodického plánování poté, co učitel vybere konkrétní film nebo vzdělávací program, by mělo být promyšlení místa a role vybraných audiovizuálních prostředků ve struktuře hodiny, účelnosti a způsobu jejich využití či propojení s jinými didaktickými prostředky. Učitel by si měl odpovědět na několik důležitých otázek:

- a) Ve které fázi hodiny film (televizní program) žáky nejvíce zaujme a jak lze zesílit jeho efekt?
- b) Je možné cíle vytyčené pro danou hodinu sladit s těmi, které si kladou autoři filmu (televizního programu)?
- c) Jaké vědomosti jsou potřebné k optimálnímu pochopení filmu (televizního programu) a jakým způsobem je nejlépe připomenout?
- d) Jaké informace mohou žáci z filmu (televizního programu) načerpat?
- e) Je vhodné nějakou část filmu (televizního programu) zopakovat? Případně kterou část, proč a v jaké části hodiny?
- f) Které části filmu (televizního programu) je možné obohatit pomocí jiných didaktických prostředků? Případně jakých a co tím má být dosaženo?

Ve struktuře typické hodiny dějepisu mohou být audiovizuální prostředky využity v rámci druhotné rekapitulace a propojení probrané látky s novým problémem (jako úvod do problémové situace, podnícení zájmu o tematiku hodin, přehled a připomenutí informací), během hlavní části hodiny, při sdělování informací a formování schopností (jako pomůcka při formulování a verifikaci hypotéz, definování pojmů, uvádění příkladů, vysvětlení historických jevů, demonstraci průběhu událostí) a při shrnutí hodiny (jako ilustrace, rozšíření obsahu výuky, představní kontextu, pro kontrolu schopnosti žáků použít získané vědomosti).

¹⁰ TAZBIR, J.: *Film – ostoja tradycyjnej historiografii*. Kino, 1975, č. 10, s. 17.

Při plánování hodiny využívající filmů a televizních programů s historickou tematikou jako dominantních didaktických materiálů by měl učitel předpokládat tři etapy práce. První spočívá v přípravě žáků na sledování filmu či televizního programu, druhá zahrnuje sledování audiovizuálního materiálu ukončené postřehy a reflexí ze strany žáků (pokusy o popsání vlivu filmových prostředků na diváka, výkonu herců, role hudební vrstvy atp.) a v rámci třetí etapy jsou realizovány vytčené úkoly, prezentovány a porovnány výsledky práce žáků.¹¹

Vzhledem k tomu, že filmový materiál využívaný na hodině nemusí mít nutně vlastnosti vzdělávacího filmu a televizní program s historickou tematikou není obvykle adresován školnímu divákovi, didaktické materiály tohoto typu vyžadují ze strany učitele nejen určité technické zásahy (např. nahrání odpovídajících úryvků), ale především povinnost připravit žáka na jejich sledování. Proto tak důležitou roli sehrává zmíněná první etapa, přibližující tematiku filmu (televizního programu) a předurčující úhel pohledu žáků. Měla by zahrnovat sdělení informací o autorech filmu či televizního programu (zejména režiséru, scénáristovi, autoru hudby), době a okolnostech jeho vzniku, vysvětlení cíle jeho použití a spojitosti s tematikou hodiny. Stejně důležité je také upozornit na dobu a místo filmového děje a historické reálie objevující se ve filmu (televizním programu). Pokud je to nutné, učitel by měl rovněž krátce vysvětlit tematiku filmu (televizního programu), připomenout a systematizovat informace, které už žáci znají, i ty, které jsou bezprostředně spojeny s danou tematikou. Zásadní význam má zadání úkolů, které hierarchizuje pozornost žáků (s odpovídajícím komentářem) – žáci musí přesně vědět, při kterých částech by se měli zvláště soustředit, co si poznamenat nebo čeho se bude týkat pozdější shrnutí. Obsah úkolů (otázek) pro žáky je možné napsat na tabuli nebo zobrazit na obrazovce pomocí dataprojektoru. Samozřejmou povinností učitele, ještě před danou hodinou, je zkontrolovat funkčnost technického zařízení a naučit se ho obsluhovat. Důležité je také zajistit dobrou viditelnost obrazovky televize z každého místa třídy (a v případě potřeby umožnit žákům změnu místa sezení během projekce).

Popsaný rozsah učitelovy práce, připravující žáka na sledování audiovizuálních materiálů, se vztahuje především k typickým vzdělávacím filmům nebo televizním vzdělávacím programům, které je díky jejich typu a určení možné poměrně snadno využít během typické hodiny dějepisu. Více metodických zásahů vyžadují jiné filmové materiály: filmové adaptace historických románů – např. *Křížáci (Krzyżacy)*, *Ohněm a mečem (Ogniem i mieczem)*, *Quo vadis*; hrané filmy s historickou tematikou – např. *Orlí hnízdo (Orle gniazdo)*, *Člověk z mramoru (Człowiek z marmuru)*; dokumentární filmy – např. filmové kroniky z doby lidově demokratického Polska, a také populární televizní programy s historickou tematikou, např. *Senzace 20. století (Sensacje XX wieku)* Bogusława Wołoszańskiego. Jejich využití při školní výuce není obvykle možné bez metodického zpracování, tj. dostatečně podrobného uvedení do problematiky filmu či televizního programu (připraveného učitelem nebo samostatně žákem), zpracování slovníčku termínů a pojmů, které se v něm objevují, četby knih doplňujících a rozšiřujících danou problematiku, poznání terminologie filmové vědy nebo též diskuse o rétorických postupech užívaných ve filmové (televizní) formě sdělení. Atraktivita této formy pro žáky (hrdinové ztvárnění známými herci, možnosti filmové techniky, atraktivní zvuková stránka) a její zdánlivě snadné přijetí (spíše sugestivní forma) jsou důvody, kvůli kterým učitelé po tomto typu materiálu sahají. Zapomínají však, že je v něm nezřídka více fikce a polopравd než zobrazení událostí a osob, které skutečně vystupovaly v dějinách, a že umělecká vize minulosti má málo společného s vědecky závaznými pravidly historického poznání. Někteřým žákům navíc činí obtíže pochopit, proč má např. Měšek I. tvář známého polského herce Wojciecha Pszoniaka, jak je tomu ve filmu *Orlí hnízdo*

¹¹ Viz MATERNICKI, J. – MAJOREK, C. – SUCHOŃSKI, A.: *Dydaktyka historii*. Warszawa 1993, s. 406.

(*Orle gniazdo*), a informace prezentované v programech Bogusława Wołoszańského *Senzace 20. století (Sensacje XX wieku)* jsou zase mnoha historiky zpochybňovány přílišná „nadinterpretace“ pramenů. Využití tohoto typu filmů a programů je nutné odpovídajícím způsobem naplánovat, obzvlášť v první etapě práce, aby žáci během jejich sledování nejen správně rozpoznali postavy, předměty a situace ukázané na obrazovce, ale zároveň mohli s dostatečnou mírou kriticismu posoudit představený obsah.

Summary

Didactic Conditions of Using Films and TV Programs for School-based Historical Education

As proven by scientific research, the majority of children entering school enjoy a wide, if mostly unorganized, knowledge in various fields, mostly acquired through mass media. It is this information that shapes their personality, promote their values and create specific models of life. Films and various kinds of programs and thematic channels, broadcasted by public and commercial TV stations, serve to show to our students the reality (both contemporary and past) in an attractive and easy (seemingly) way. The optimal solution would be to use, first of all, didactic films for purposes of historical education. Such films are designed following didactic guidelines and recommendations and may be used for various educational activities, depending on its chosen function. Another group of audiovisual tools comprise educational TV programs, also referred to as TV materials or didactic TV programs. When planning a lesson with a film or a TV program, one must devote enough time for preparatory activities, as it is this stage of work that requires one to make key decisions on the purpose, method and principles of use of such materials.